Finlands öar – Suomen saaret ry **Lausunto**

EDUSKUNTA

Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Asia: HE 166/2026 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle saaristolaiksi

Finlands öar – Suomen saaret ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa. Yhdistys kannattaa hallituksen esitystä uudeksi saaristolaiksi ja pitää uudistusta tärkeänä ja tervetulleena. Vuonna 1981 säädetyn lain päivittäminen vastaamaan saariston muuttunutta toimintaympäristöä on tarpeellista.

Pidämme erityisen myönteisenä, että lain tavoitteena on vahvistaa saariston elinvoimaa ja luoda edellytyksiä saaristossa asumiselle. Saaristo ei ole vain säilytettävä luonto- ja kulttuuriympäristö, vaan elävä ja kehittyvä osa Suomea, jossa ihmisillä tulee olla mahdollisuus asua, tehdä työtä, yrittää ja rakentaa tulevaisuuttaan. Vakituisesti asuttu saaristo on tärkeä myös huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

Pidämme lain merkittävänä vahvuutena sitä, että saariston elinvoiman kehitys ja erityispiirteet on jatkossa otettava huomioon saaristoa koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Saaristovaikutusten arviointi, saaristolautakunnat ja paikalliset saaristo-ohjelmat tarjoavat tähän konkreettisia välineitä. Saaristo-olosuhteita ei tulisi lähtökohtaisesti nähdä kehityksen esteenä, vaan erityispiirteinä, jotka edellyttävät olosuhteisiin sovitettuja ratkaisuja. Saaristopolitiikan tulee tunnistaa saariston mahdollisuudet ja tukea niiden toteutumista.

Pidämme saariston tilanne- ja kehityskuvaa koskevaa uutta 13 §:ää erityisen tärkeänä. Säännöllinen, tilastolliseen ja laadulliseen tietoon perustuva seuranta tekee saariston kehityksen näkyväksi eduskunnalle ja antaa perustan saaristopolitiikan vaikutusten arvioinnille. Saaristoalueet ovat keskenään erilaisia, ja erityisesti pienet saaristoalueet voivat jäädä suurempien kuntien tilastollisten kokonaisuuksien varjoon. Siksi myös paikallisen kokemustiedon hyödyntäminen on välttämätöntä.

Saaristoluokitus on hyödyllinen paikkatietopohjainen työkalu saaristoalueiden tunnistamiseen, mutta laskennallisena alueluokituksena se ei kaikilta osin kuvaa paikallisia olosuhteita, ja keskenään hyvin samankaltaiset saaret voivat sijoittua eri saaristoluokkiin. Myös Suomen ympäristökeskus korostaa, että luokitusta tulee käyttää yhdessä muiden aineistojen ja luokitusten kanssa. Siksi luokituksen rinnalla tulee huomioida paikallinen tieto ja alueiden tosiasialliset olosuhteet.

Lain tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että saariston erityisolosuhteet näkyvät myös kuntien ja hyvinvointialueiden käytännön ratkaisuissa. Tässä yhteydessä toivomme, että kunnat kertoisivat nykyistä avoimemmin, miten niiden saama saaristolisä ja saariston erityisolosuhteet huomioidaan kunnan taloudessa ja toiminnassa.

Pidämme tärkeänä, että uusi laki tunnistaa palvelujen, digitaalisten yhteyksien ja toimivan yhteysalusliikenteen merkityksen saaristossa asumiselle. Palvelujen yhdenvertaisuus edellyttää niiden tosiasiallista saavutettavuutta, mikä saaristossa tarkoittaa myös toimivia liikenneyhteyksiä ja matkaketjuja.

On myönteistä, että yhteysalusliikenteen suunnittelussa huomioidaan vakituisen asumisen lisäksi kausiasutuksen ja elinkeinotoiminnan tarpeet. Myös liikenteen varautumisvelvollisuuden kirjaaminen lakiin vahvistaa saariston turvallisuutta. Yhteysalusliikenne on käyttäjilleen yhtä välttämätön osa arjen liikenneyhteyksiä kuin maantielautat niiden käyttäjille. Molemmat turvaavat saariston asukkaiden yhteydet mantereelle ja välttämättömiin palveluihin. Pidämme tärkeänä, että yhteysalusliikenne säilyy

maksuttomana myös jatkossa. Ei ole yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteltua, että toinen saariston välttämätön liikenneyhteys olisi maksullinen ja toinen maksuton.

Kaikki vakituisesti asutut saaret eivät kuitenkaan kuulu säännöllisen yhteysalusliikenteen piiriin. Pienillä ja harvaan asutuilla saarilla asukkaat voivat olla kokonaan omien kuljetusratkaisujensa varassa. Myös näiden saarten erityisolosuhteet tulee tunnistaa lain toimeenpanossa ja turvata edellytykset vakituiselle asumiselle, yritystoiminnalle ja ympärivuotiselle elämälle. Samalla on turvattava yhteysalusliikenteen pitkäjänteinen rahoitus.

Saariston yritystoiminnan edellytyksiä tulee vahvistaa, ja saariston erityisolosuhteet on tunnistettava myös elinkeinotukien kohdentamisessa. Saariston yritykset ylläpitävät monin paikoin palveluja, kuljetusyhteyksiä ja muuta toimintaa, jolla on merkitystä sekä paikalliselle elinvoimalle että huoltovarmuudelle.

Maankäytön suunnittelulla on keskeinen merkitys saariston tulevaisuudelle. Saaristoalueilla on pystyttävä sovittamaan yhteen vakituisen ja vapaa-ajan asumisen, elinkeinotoiminnan ja matkailun tarpeet sekä luonnon- ja maisemansuojelu. Vakituisen väestön vähäinen määrä ei saa johtaa siihen, että sen tarpeet jäävät alueiden käytössä muiden tavoitteiden varjoon. Saariston erityisolosuhteet sekä vakituisen asumisen ja paikallisen elinkeinotoiminnan edellytykset tulee ottaa johdonmukaisesti huomioon myös eri viranomaisten toiminnassa ja lainsäädännön soveltamisessa.

Pidämme erittäin tärkeänä, että saaristoasiain neuvottelukunnan parlamentaarinen asema ja tehtävät turvataan uudessa laissa. Neuvottelukunnalla on keskeinen rooli saaristopolitiikan pitkäjänteisessä kehittämisessä, eri hallinnonalojen yhteistyössä sekä lain tavoitteiden toteutumisen seurannassa.

Korostamme, että neuvottelukunnan toimintaedellytykset on turvattava riittävillä ja pitkäjänteisillä resursseilla. Pääsihteerin ja sihteeristön henkilöstöresurssien sekä toiminnan rahoituksen tulee vastata neuvottelukunnalle asetettuja tehtäviä. Ilman riittäviä voimavaroja lain tavoitteiden toteuttaminen ja seuranta jäävät puutteellisiksi.

Finlands öar – Suomen saaret ry kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä. Uuden saaristolain vaikuttavuus syntyy käytännön toimeenpanosta, eri hallinnonalojen yhteistyöstä ja saariston asukkaiden osallistumisesta. Saariston asukkaiden, yhdistysten ja paikallisten verkostojen kokemustieto ja osaaminen tulee ottaa mukaan saaristopolitiikan valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Elinvoimainen ja asuttu saaristo on koko Suomen etu.

22.10.2026

FINLANDS ÖAR – SUOMEN SAARET RY